

Svarta listan

*Ord och fraser
som kan ersättas i författningsspråk*

Svarta listan

Ord och fraser

som kan ersättas i författningsspråk

Innehållsförteckning

Förord	3
Att använda Svarta listan	4
Mer läsning	4
A	5
B	7
D	8
E	8
F	10
H	13
I	13
J	14
L	15
M	15
N	16
O	16
P	17
R	17
S	17
T	18
U	18
V	19
Å	19
Ä	20

Förord till tredje upplagan – 2004

Svarta listan har varit ett viktigt redskap i arbetet med att modernisera ord och fraser i författningarna alltsedan den gavs ut första gången 1988.

Ordlistan ges ut av rättschefen i Statsrådsberedningen och har utarbetats av språkexperterna på Justitiedepartementets granskningsenhet. De nya uppslagsord och exempelfraser som finns i denna tredje upplaga har granskats av bl.a. rätts- och expeditionschefer i Regeringskansliet och riksdagens språkgrupp. Orden och fraserna har även granskats av enhetschefer för de svenska översättarna och av svenska juristlingvister inom Europeiska unionen.

Ordlistan tar upp ord som ger ett stelt, kanslispråkligt intryck. Ersättningsorden och -fraserna är så gott som alla hämtade från moderna författningar och alltså redan etablerade i författningsspråket.

I den här upplagan har vi också lagt till en inledande text om hur ordlistan är avsedd att användas.

Stockholm i mars 2004

Per Virdesten

Rättschef i Statsrådsberedningen

Att använda Svarta listan

Svarta listan är inte, trots sitt målade namn, en lista över förbjudna ord i svenska språket. Att ett ord tagits upp i Svarta listan betyder därför inte att det aldrig får användas i en författning.

I en del fall bör man bara undvika vissa, ofta vilseledande, betydelser av ordet, se t.ex. *bestrida, utgå*.

I många andra fall bör ordet bara användas mindre ofta därför att det är stelt. Sådana ord markeras med ett "ofta" framför ersättningsförslaget, se t.ex. *erhålla, erlägga, erfara, tillställa*.

Många gånger är det vissa fraser man bör formulera om. Fraserna innehåller visserligen ett nyckelord som avgör placeringen i ordlistan, men det är inte ordet som är problemet, se t.ex. *fråga, hinder, meddela*.

Över huvud taget skall Svarta listans exempelfraser ses som just sådana. De är autentiska men de visar inte det enda möjliga alternativet. På vissa ställen har detta förtydligats med frasen "kan ofta ersättas enligt följande:". Ibland vill Svarta listan inspirera till andra uttryckssätt genom att ge exempel på mer moderna formuleringar som använts i författningstext, men som inte självklart är användbara i alla sammanhang. Detta har markerats med ett "ibland".

Mer läsning

Ytterligare ord och fraser som kan ersättas finns i Myndigheternas föreskrifter (Ds 1998:43), som är en handbok i författningsskrivning. Råd för skrivande, liksom aktuella rekommendationer, hittar man även på språkexperternas och Klarspraksgruppens webbsidor: www.regeringen.se/klarsprak.

anbringa

- Kontrollmärket *anbringas* på fordonet.
- Märket får inte *anbringas* så, att ...
- ... att den utrustning som hör till anordningen *anbringas*.

angå (i vissa fraser)

- den som beslutet *angår*
- ... *såvitt angår* överklagandet

anhängiggöra

- den domstol där målet *anhängiggjorts*
- Ett ärende som har *anhängiggjorts* hos en myndighet ...

ankomma

- Det *ankommer* på myndigheten att ...
- ... om *uppgiften inte ankommer* på annan myndighet.
- Det *ankommer* på X-myndigheten att ...
- ... med vissa uppgifter som annars *ankommer på X-myndigheten*.

ofta: **sätta upp/sätta på/placera/fästa (på något)**

Kontrollmärket *sätts fast* på fordonet.

Märket får inte *fästas* så, att ...

... att den utrustning som hör till anordningen *sätts på plats*.

den som beslutet *rör/gäller/avser*

ibland: ... *som har betydelse för* överklagandet

väcka/inleda

den domstol där målet *väckts/inletts*

Ett ärende som har *väckts/inletts* hos en myndighet ...

ofta: **skall/ha till uppgift att**

Myndigheten *skall/har till uppgift* att ...

... om *inte någon* annan myndighet *har detta till uppgift/skall sköta denna uppgift*.

Det är X-myndigheten som *skall/ har till uppgift* att ...

... med vissa uppgifter som annars *är X-myndighetens/X-myndigheten har*.

anmana, anmaning

- Underrättelsen skall också innehålla en *anmaning* ...
- på *anmaning*

anmoda, anmodan

- ... skall X-myndigheten *anmoda* sökanden att avhjälpa felet.

ansvar (som rubrik)

- *fälla till ansvar*

avbida

- *avbida* i häkte

avbidan

- *i avbidan på*

avge

- *avge yttrande*

avnämare**avskrift****uppmåna, uppmaning**ibland: **begära, begäran**

Underrättelsen skall också innehålla en *uppmaning* ...
på *uppmaning/begäran*

ofta: **uppmåna, uppmaning**

... skall X-myndigheten *uppmåna* sökanden att rätta till felet eller bristen.

straffbestämmelser*döma***invänta/vänta (på)/avvakta**ibland: **stanna kvar***stanna kvar* i häkte**väntan***till dess att***ge (bud)****lämna (anbud, rapport m.m.)**ofta: *yttra sig***användare/mottagare/****konsument/ kund**ofta: **kopia**

avsändaofta: **sända/skicka (i väg)****belägen** (i vissa fraser)

- är *belägen* i

ofta: *ligger* i**belöpa**

- Skatt som *belöper på* vinsten ...
- Lån som *belöper på* viss period ...

Skatt *på vinsten/*
Skatt som *skall betalas för* vinsten ...

Lån som *avser/löper på* en viss
period ...

beredaofta: **ge**

- *bereda* någon tillfälle
- *bereda sig tillträde till*

ge någon tillfälle/någon *skall få*
tillfälle/*låta* någon
ta sig in i

beskaffenhetofta: **art/slag/sort**

- *av beskaffenhet*
- ... är *av (sådan) beskaffenhet* att ...

på sådant sätt/av sådan art/av
sådant slag

ofta: ... är *sådan/har sådana*
egenskaper att ...

bestrida (om kostnader)**täcka/betala/bekosta/stå för****besvär** (om att överklaga beslut)**överklagande**

- *besvär*rätt
- *anföra besvär mot*
- ... samtliga *besvär* som har *anförts*.

rätt att överklaga
överklaga
... samtliga *överklaganden* som
har *kommit in*.

biträde

- begära *biträde* med utredning
- Polismyndigheten skall lämna *det biträde* som behövs vid tillsynen.

ofta: **hjälp**

begära *hjälp* med utredning
Polismyndigheten skall lämna *den hjälp* som behövs vid tillsynen.

domarvärv

- *vara erfaren i domarvärv*

ha erfarenhet/ha arbetat/ha varit verksam som domare
eller: *med domarerfarenhet*

dröjsmål

- *utan dröjsmål*

ofta: *genast/omedelbart/snarast möjligt*

därvid

- Talmannen skall *därvid* iakttaga den ordning mellan ersättarna ...

"därvid" är ofta överflödigt:

- Beslutas *därvid* återförvisning ...

då/i det sammanhanget

Talmannen skall *då* följa den ordning mellan ersättarna ...

Om återförvisning beslutas ...

efterge**befria från/efterskänka**

däremot: **eftergift**

efterkomma

- Om någon inte *efterkommer* ett föreläggande/förbud ...

- *Till efterkommande av resolutionen ...*

efterkomma befallningen

lyda/följa

Om någon inte *följer* ett föreläggande/*rättar sig efter* ett förbud ...

För att följa/Med anledning av resolutionen ...

ibland: *lyda ordern*

efterlevas**följas**

efterlevnad (kan ofta ersättas enligt följande:)

• kontrollera <i>efterlevnaden av</i> föreskrifterna	kontrollera <i>att</i> föreskrifterna <i>följs</i>
• ... som behövs för att trygga <i>efterlevnaden</i> av denna lag.	... som behövs för att denna lag <i>skall följas</i> .
• X <i>utövar</i> tillsyn över <i>efterlevnaden</i> av denna lag.	X <i>har/skall ha</i> tillsyn över <i>att</i> denna lag <i>följs</i> ./
X <i>skall se</i> till att denna lag <i>följs</i> .

efterrättelse se: **lända**

eljest

**annars/annat/på annat sätt/
av andra skäl/i övrigt/
av någon annan anledning**

envar/ettvart

var och en/vart och ett

erfara

ofta: **få veta**

erfordra (kan ofta ersättas enligt följande:)

• Vad som <i>erfordras</i> ...	Vad som <i>behövs/krävs/är nödvändigt</i> ...
• vidta <i>erforderliga</i> åtgärder	vidta de åtgärder <i>som behövs/krävs/är nödvändiga</i>
• för <i>erforderlig</i> behandling	ibland: för <i>fortsatt</i> behandling
• med <i>erforderlig</i> kompetens	med <i>nödvändig/tillräcklig</i> kompetens
ibland: med <i>lämplig</i> kompetens

erhålla

- *erhålla* uppdrag
- *erhålla ledighet* (från ...)

ofta: **få**

få i uppdrag
få ledigt (från ...)

erinran

- *Erinran härom skall intagas* i föreläggandet.
- lämna in *en erinran*
- *erinra* häremot
- ... *utan erinran*

En upplysning om detta skall tas in i föreläggandet.

lämna in *invändningar/synpunkter* i betydelsen "tillrättavisning":
påpekande

invända mot det

*... har inte något att invända mot/
 har inga invändningar mot*

erläggaofta: **betala****foga**ibland: **lämna (in) (tillsammans med)**

- *Till underrättelsen skall inspektionen foga* uppgift om ...
- *Till ansökan skall fogas* bevis om registreringen.
- ... skall *till anmälan foga* yttrande ...
- ... *fogas vid vadeinlagan*

Inspektionen skall samtidigt lämna uppgift om ...

Ett bevis om registreringen *skall följa med ansökan.*

... skall *tillsammans med anmälan lämna ett yttrande ...*

... *ges in samtidigt med överklagandet*

fråga (i vissa fraser)

- När *fråga* är om ...

När *det är fråga(n) om/När det gäller/I fråga om ...*

- Om *fråga* uppkommer om ...

Om *det blir tal* om ... /Om *det blir fråga* om ...

föranleda

ofta: **leda till/motivera**

- Om särskilda skäl *föranleder* det ...

Om *det finns* särskilda skäl (för det)

föranstalta

- *föranstalta* om att

ordna så/ordna med/sörja för/se till att

föreligga

lägga fram/lämna

- ... får utredning inte *föreliggas*

... får utredning inte *läggas fram*.

föreligga

ofta: **finnas**

- Om särskilda skäl *föreligger* ...
- ... om förutsättningarna inte längre *föreligger*.
- *Föreligger* enhälligt förslag från valberedningen, skall ...
- I *föreliggande* lag/proposition

Om *det finns* särskilda skäl ...
ibland: ... om förutsättningarna inte längre *är uppfyllda/gäller*.
Om valberedningen *har lagt fram* ett enhälligt förslag, skall ...
I *denna* lag/proposition
I *lagen/propositionen*

föreskrift i betydelsen "villkor"

- Beslutet får förenas med *föreskrifter* om ...

Beslutet får förenas med *villkor* om ...

företa

ofta: **göra**

- *företa* undersökning

göra en undersökning/*undersöka*

förete

visa (upp)

förfalla

- När något *förfaller till betalning ...* ofta: När något (*senast*) *skall betalas...*
- Ändamålet med vitet har *förfallit*. Ändamålet med vitet har *förlorat sin betydelse*.
- frågan *förfaller* frågan *är inte längre aktuell/faller*
- beslutet *förfaller* beslutet *upphör att gälla*
- uppdraget *förfaller* uppdraget *upphör/någon skall lämna sitt uppdrag*
- Vid *förfall* för ordföranden ... När ordföranden *har förhinder ...*

förfara (kan ofta ersättas enligt följande:)

- *Med* varan skall *förfaras* så ... Varan *skall behandlas/hanteras* så ...
- Hur myndigheten skall *förfara* ... Hur myndigheten skall *göra* ...

förflytaofta: **gå**

- ... inte tas upp till prövning innan sex månader *förflutit* inte tas upp till prövning förrän *det har gått* sex månader ...
- ... förrän två år *förflutit från* återkallelsebeslutet ... förrän två år *efter* återkallelsebeslutet

förordna

- Rätten kan *förordna* att ... Rätten kan *besluta/bestämma* att däremot: *förordna/utse* någon till ...
- beslutet gäller till dess annorlunda *förordnas* ibland: beslutet gäller *tills vidare*

försorg

- ... skall *genom hovrättens försorg* framläggas vad X anfört skall *hovrätten se till att* det som X anfört läggs fram ...

förutskicka**meddela på förhand/i förväg****handha**ofta: **ha hand om/sköta****hemställa**ofta: **begära/föreslå****hinder** (i vissa fraser)

- *utan hinder av*
- *utan hinder av att*
- *Om det uppkommer hinder för någon ...*
- *Om hinder ej möter däremot ...*
- *Om hinder ej möter enligt någon ...*

ofta: *trots*

ofta: *även om/trots att*

Om någon *får förhinder ...*

Om möjligt/*det inte möter något hinder/inget/inte något hindrar det ...*

Om någon *tillåter det/inte har något emot det ...*

hörande

- *efter hörande av X*
- *utan motpartens hörande*

efter det att Y har hört X/låtit X yttra sig

även om motparten inte hörts/utan att motparten har getts tillfälle att yttra sig

hörsamma**följa/lyda/rätta sig efter****iakttä** (i vissa fraser)

- *om X inte iakttar villkor som ...*
- *skall iaktta(s) att*

... inte följer villkor som ...

ibland: *skall se till att*

den passiva konstruktionen (*iakttas*) med att-sats kan ofta helt utelämnas:

- ... skall *iakttagas att* ärenden som ... skall ärenden som hör till ett hör till ett ämnesområde hänföres ämnesområde hänföres till ... till ...

ifrågasätta i betydelsen "ifrågavarande"

- åtgärd som *ifrågasätts* den åtgärd som *ärendet gäller*
- *ifrågasatt åtgärd* *åtgärden*

ikläda sig

- *ikläda sig* skyldigheter *ta på sig* skyldigheter

inhämta (kan ofta ersättas enligt följande:)

- *inhämta* upplysningar *skaffa* upplysningar
- ... får *inhämta* förklaringar, upplysningar eller yttranden. ... får *begära (in)* förklaringar, upplysningar eller yttranden.

inkomma med

lämna in/skicka in/sända över

inhålla(s)

ofta: **dra(s) av**

- den skatt som *innehållits* i utlandet den skatt som *dragits av* i utlandet
- *vad som har innehållits för mycket* *mellanskillnaden*

inställa (i vissa fraser)

- *inställa någon* (när någon inte inställer sig frivilligt) *se till att någon inställer sig/få någon att infinna sig/föra någon till*

jämförlig

ibland: **liknande**

jämka	ofta: sänka/minska/sätta ned/ner/ (för)ändra
jämlikt (preposition)	enligt
jämte	med/tillsammans med/och/samt/ vid sidan av/plus/både ... och/ ökat med
lagfaren (används dock tills vidare i uttrycket "lagfaren domare")	
• <i>vara lagfaren</i>	<i>vara jurist/som avlagt jur.kand.-examen/med jur.kand.-examen.</i> Jfr: domarvärv
lagrum	bestämmelse/paragraf
lända	
• <i>lända till (omedelbar) efterrättelse</i>	<i>skall gälla/tillämpas/verkställas (omedelbart)</i>
• <i>lända till förfång</i>	<i>skada/vara till skada</i>
meddela (i vissa fraser)	
• <i>meddela tillstånd</i>	ofta: <i>ge/bevilja tillstånd</i>
• <i>meddela undervisning</i>	<i>undervisa/ge undervisning</i>
• <i>meddela vård</i>	<i>vårda/ge vård</i>
• <i>Har i lag meddelats bestämmelse som ...</i>	<i>Om en lag innehåller en bestämmelse som ...</i>
• <i>bestämmelser härom meddelas i lag (när det är fråga om en upplysning)</i>	<i>bestämmelser om detta finns i lag</i>

medge (i vissa fraser)

- *medge* anstånd *bevilja* anstånd
- Om X-myndigheten *medger* det ... ibland: Om X-myndigheten *går med på* det ...

mindre (i vissa fraser)

- ... tillåts *ej med mindre* tillåts *endast om* ...

motsvarande tillämpning

(jämför särskilt SB:s PM 1978-02-20)

- Bestämmelser om X *äger motsvarande tillämpning* på Y.

tillämpasBestämmelser om X *skall också tillämpas* på Y/gäller även Y.**mån** (i vissa fraser)

- *i den mån* (bör inte användas i betydelsen "om")
 1. *om*
 2. ofta: *i den utsträckning/till den del* (eller någon annan omskrivning)

nedsätta/nedsättning**deponera/deposition** (om säkerhet)
däremot: **nedsättning** (vid minskning)**nyttja**ofta: **använda**
däremot: **nyttjanderätt****nöjaktig****godtagbar/som får godtas****obilligt****oskäligt****olägenhet**ibland: **besvär/problem**

ordning (i vissa fraser)

- *i annan ordning*
- *i föreskriven ordning*
- Enligt *vad som föreskrivs i särskild ordning ...*

*på annat sätt**på föreskrivet sätt/på rätt sätt*ibland: Enligt *särskilda föreskrifter ...***oundgänglig(en)****nödvändig/absolut****påkalla**

- *påkalla* förhandling
- När det är *påkallat* för att ...

begära/kräva förhandlingofta: När det är *nödvändigt/behövs/krävs/är motiverat* för att ...**riket**ofta: **landet/Sverige**

- *utom riket*

*utomlands/utanför Sverige***rådru****tid (på sig)****stadfästa****godkänna, fastställa, bekräfta****stadgas****föreskrivs**

- ... är *särskilt stadgat*.
- *Vad* i 12 kap. är *stadgat* ...

... finns *särskilda bestämmelser*.*Bestämmelserna* i 12 kap. ...**såvitt avser****när det gäller/i fråga om****sägs** (i vissa fraser)**enligt/som avses/som anges**

- ... av den myndighet som *sägs* i 9 §.

... av den myndighet som *avses/anges* i 9 §.

• När myndigheten meddelat förbud
<i>som sägs i 5 § ...</i>	När myndigheten meddelat förbud
<i>enligt 5 § ...</i>
• <i>Vad som nu sagts</i> gäller också ...	ofta: <i>Detta</i> gäller också ...

talán (bör inte användas om överklaganden)

• <i>föra talán mot</i>	<i>överklaga</i>
• <i>talán mot/besvärstalan</i>	<i>överklagande</i>
• <i>fullfölja talán</i>	<i>överklaga (beslutet)</i>
• <i>utan hinder av förd talán</i>	<i>även om beslutet överklagas</i>

tillkomma

• rätt som <i>tillkommer</i> någon	rätt som någon <i>har</i>
• uppgift som <i>tillkommer</i> X	uppgift som <i>skall fullgöras/utföras av</i>
X

tillämpning se: **motsvarande tillämpning**

tillskapa

ofta: **bilda, inrätta, skapa**

tillställa

ofta: **lämna/ge/sända/skicka till**

• En kopia av planen skall <i>tillställas</i> myndigheten.	En kopia av planen skall <i>lämnas till/sändas till</i> myndigheten./ Myndigheten skall <i>ha</i> en kopia av planen.
• Skattebeloppet <i>tillställs</i> X.	Skattebeloppet <i>betalas ut till</i> X.

undergå

• Den som <i>undergår fängelse</i> ...	Den som <i>avtjänar (ett) fängelsestraff</i> ...

underlåta

- *Underlåter någon att ...*
- återkallelse får *underlåtas*

ofta: **låta bli/inte**
ibland: **avstå från**

ofta: *Om någon inte ...*
... får *avstå från* återkallelse/att återkalla

uppbära

- *uppbära* ålderspension
- Om X *uppbär* kommunalt bostadstillägg ...
- Betalningen *uppbärs* av X-myndigheten.

få/ha

ha ålderspension
Om X *får* kommunalt bostadstillägg ...
Betalningen *tas emot* av X-myndigheten.

utevaror

- utan hinder av ngn *utevaror*

ofta: även om ngn *uteblir/inte kommer* (till förhandlingen/mötet)

utgå i betydelsen "lämnas", "ges"

- *Ersättning utgår ...*
- ... kallelse skall *utgå* till ...

Ersättningen betalas (ut)/lämnas ...
... kallelse skall *skickas* till ...

utröna**ta reda på/klarlägga****vederlag****ersättning/motprestation**

- lån utan *vederlag*

lån utan *ränta eller annan motprestation*

ådöma(s)**döma(s) till/döma(s) ut**

åligga/åliggande (kan ofta ersättas enligt följande:)

• <i>Det åligger</i> någon att ...	Någon är <i>skyldig</i> att ... /
Någon <i>skall</i> ...
• fullgöra sina <i>åligganden</i>	fullgöra sina <i>skyldigheter</i>
• Om han inte <i>fullgör sina åliggan-</i>
<i>den</i> ...	Om han inte <i>gör vad han skall/</i>
<i>vad han är skyldig att göra</i> ...
• Sådan skyldighet <i>åligger</i> dock rege-
ringen endast i fråga om ...	Denna skyldighet <i>har</i> dock rege-
ringen endast i fråga om ...

åsätta

• <i>åsätta</i> taxeringsvärde	<i>fastställa</i> taxeringsvärde
• Egendom som inte <i>åsatts</i> taxerings-
värde ...	Egendom som <i>det</i> inte <i>fastställts</i>
<i>något</i> taxeringsvärde för ...
• preliminär taxering <i>åsätts</i> med
ledning av ...	preliminär taxering <i>skall ske/göras/</i>
<i>bestämmas</i> med ledning av ...

åtnjuta

• den som <i>åtnjuter</i> hel sjukpenning	den som <i>har</i> hel sjukpenning
• ... <i>åtnjuter</i> skydd som avses i ...	... <i>har</i> det skydd som avses i ...
• ... <i>åtnjuter tullfrihet</i> för sällskapsdjur	... <i>får tullfritt införa</i> sällskapsdjur
• ... det som mottagaren sammanlagt
<i>åtnjutit</i>	... det som mottagaren sammanlagt
<i>fått</i>
• förskott till ngn som <i>åtnjuter</i>
sådan förmån	... som <i>har beviljats</i> sådan förmån

få/ha/beviljas**äger** (i vissa fraser)

- *Äger* part ...
- ... *äger* laga kraft
- ... *ägt* upptaga åtal
- Regeringen *äger* förordna ...

har/skall/kan/får

- Om en part *har rätt* att ...
- ... *har* laga kraft
- ... *kunnat/haft rätt* att ta upp åtal
- Regeringen *får* besluta ...

En elektronisk version av denna publikation finns på adressen www.regeringen.se/klarsprak. Där finns även andra råd för skrivande, liksom aktuell språkvårdsinformation.

Pappersexemplar kan beställas från
Information Rosenbad, 103 33 Stockholm
telefon: 08-405 10 00
e-post: order@adm.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Statsrådsberedningen